

ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

ქრისტიანული კულტურის კვლევის ცენტრი ნიკო
ბერძენიშვილის ინსტიტუტის

ისტორიისა და არქეოლოგიის განყოფილება

ჩვენი სულიერების ბალავარი

საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენციის მასალები

V

გამომცემლობა `უნივერსალი`

თბილისი 2013

კრებულში წარმოდგენილია უნივერსიტეტის „ქრისტიანული კულტურის კვლევის ცენტრის და ნიკო ბერძენიშვილის ინსტიტუტის ისტორიისა და არქეოლოგიის განყოფილების მიერ ჩატარებული სამეცნიერო კონფერენციის მასალები, რომელიც დაინტერესებულ მკითხველს მრავალმხრივ ინფორმაციას მიაწვდის ქრისტიანული ეკლესიის ისტორიის, რელიგიისა და კულტურის, ეთნიკური და რელიგიური ტოლერანტობის, კულტურათა დიალოგის, სწავლებისა და აღზრდის და სხვა მნიშვნელოვან საკითხებზე.

კონფერენციის მუშაობაში მონაწილეობენ საქართველოს საპატრიარქოს, სასწავლო და სამეცნიერო ცენტრების წარმომადგენლები.

მთავარი რედაქტორი

ბიჭიკო დიასამიძე

ტომის რედაქტორი

მანუჩარ ლორია

სარედაქციო საბჭო: მიტროპოლიტი ანანია (ჯაფარიძე), გურამ ლორთქიფანიძე (თბილისი); ავთანდილ ნიკოლეიშვილი, სულხან კუპრაშვილი (ქუთაისი) შუმანა ფუტყარაძე, როინ მალაყმაძე, ნოდარ კახიძე, ოლეგ ჯიბაშვილი, ხათუნა დიასამიძე (ბათუმი).

© კრებული, 2013

გამომცემლობა „უნივერსალი“, 2013

თბილისი, 0179, ი. ჭავჭავაძის გამზ. 19, 22 36 09, 8(99) 17 22 30

E-mail: universal@internet.ge

ISSN 1987-5916

მერაბ მეგრელიშვილი	
საქართველოსა და რუსეთის მართმადიდებლური ეკლესიების	
ურთიერთდამოკიდებულების	
საკითხი.....	287 მადონა
ფალავანდიშვილი	
ქრისტიანული პედაგოგიკური აზროვნების შემეცნებითი	
საგანმანათლებლო	
ასპექტები.....	295 ვარდო
ბერიძე	
„ცოდნა და ზნეობა“ –ანტიკურობასა და თანამედროვეობაში.....	302
მიხეილ ხალვაში	
„ორი ლეკტა“ და სიკეთის ღირებულება	
.....	310
მერაბ ფუტყარაძე	
ვახუშტი ბაგრატიონი სამცხე-ჯავახეთის საეკლესიო	
გეოგრაფიის	
შესახებ.....	316
ჯემალ კარალიძე, თორნიკე დიასამიძე	
საქართველოსა და ჩეჩნეთ-ინგუშეთის ურთიერთობების ისტორიიდან	
(კულტურულ-რელიგიური ასპექტები).....	326 ომარ
მემიშიში	
ზმნიზედა	
ლაზურში.....	33
5	
ნუგზარ მგელაძე, თემურ ტუნაძე	
ზოტის ნაეკლესიარი – „საყდრის	
გორა“.....	339
ოლეგ ჯიბაშვილი	
ილიასეული იდეების გამოძახილი ჟურნალ „საქართველოს სასულიერო	
მახარებელში“	346
მანუჩარ ლორია	
სულიერი კულტურის ელემენტების ვიდეომონიტორინგი და ქართული	
ეთნოგრაფიული ფილმები.....	351
ავტორები.....	
.....	361

სულიერი კულტურის ელემენტების ვიდეომონიტორინგი და ქართული ეთნოგრაფიული ფილმები

ვიდეომონიტორინგი საშუალებას იძლევა თანამედროვე ტექნიკური საშუალებებით მოხდეს ტრადიციული კულტურის ისეთი ელემენტების ფიქსაცია, როგორცაა ტრადიციული ყოფა (მიწათმოქმედება, მევენახეობა-მეღვინეობა, მესაქონლეობა, მეფუტკრეობა, ხალხური ხელოსნობა) და მატერიალური კულტურა (საცხოვრებელი და სამეურნეო ნაგებობანი, ტანსაცმელი, ინვენტარი, დეკორატიული ხელოვნების ნიმუშები), საზოგადოებრივი და საოჯახო ცხოვრება, სულიერი კულტურა (სახალხო დღესასწაულები, წეს-ჩვეულებები, რწმენა-წარმოდგენები, ფოლკლორი, ხალხური მედიცინა).

ბოლო პერიოდში დიდია ტრადიციული ყოფით მასმედიის დაინტერესება, მაგრამ ხშირად მასობრივი ინფორმაციის საშუალებებით, განსაკუთრებით ტელევიზიით, ხდება ეთნოკულტურის ელემენტების პრაქტიკულად დამახინჯება და სულიერი კულტურის ბევრი ნიუანსის მცდარი ინტერპრეტაცია, რაც ზოგჯერ არასწორ დამოკიდებულებას აყალიბებს ტრადიციული კულტურული ღირებულებების მიმართ. ვიდეომონიტორინგი არის ამა თუ იმ მოვლენის, ფაქტის, წეს-ჩვეულების თუ რიტუალის არა უბრალოდ დაფიქსირება, არამედ ყოველმხრივ გააზრებულად, გეგმაზომიერად, მეთოდურად გამართულად და კორექტულად წარმოებული სავიდეო გადაღებები, რაც შექმნის სიღრმისეულ ინფორმაციას ეთნოკულტურის ამა თუ იმ ელემენტის შესახებ, ეთნოკულტურულ ღირებულებათა რეალურ სურათს.

ვიდეომონიტორინგის დროს მკვლევარი ველზე არის დამკვირვებელი, რომელიც ეძებს ხალხის წიაღში შემონახულ ტრადიციულ ელემენტებს და ვიდეოკამერის მეშვეობით აფიქსირებს. ობიექტურობა და მოვლენის რეალურად ასახვა არის ვიდეომონიტორინგის ერთერთი აუცილებელი პირობა. ამგვარი მიდგომა იცავს ეთნოკულტურის ელემენტს დამახინჯე- ბისაგან და მომავალ თაობებს უნახავს არა სუბიექტურ

ინტერპრეტაციას, არამედ ობიექტურ რეალობას (ლორია, 2011:445-447).

ვიდეომონიტორინგს მრავალფეროვანი ფუნქციები აქვს: სამეცნიერო-კვლევითი, სამუზეუმო, საგანმანათლებლო, კულტურული მემკვიდრეობის ფიქსაცია-შენახვის, ფართო მასებისათვის კულტურული მემკვიდრეობის ხელმისაწვდომობის უზრუნველყოფის, მომავალი თაობებისათვის მათი ტრანსლაციისა და სხვა. A

მეტად მნიშვნელოვანია განხორციელდეს სულიერი კულტურის ელემენტების ვიდეომონიტორინგი, რადგან სულიერ კულტურას ყველაზე მეტად შეეხო ღირებულებათა ტრანსფორმაციის პროცესი. სულიერი კულტურის კომპონენტები: მეურნეობის სხვადასხვა დარგთან დაკავშირებული რწმენა-წარმოდგენები და წეს-ჩვეულებები, ხალხური რელიგიური აზროვნების უძველესი პლასტები და შემდგომი დანაშრევები, D დღეობები და სხვადასხვა ხასიათის დღესასწაულები ფაქტი- ურად, ყოველდღიურად განიცდიან ცვლილებებს და დღეს, ტრადიციული კულტურული ღირებულებების მეტამორფოზის პირობებში ამ ელემენტების ვიდეოფიქსაცია მათი შენახვის ალბათ ერთადერთი გარანტიაა (ლორია, 2011:445-447). ამ კუთ- ხითაც ჩვენ დავიწყეთ საქმიანობა და მოვამზადეთ ფილმი³²

2007 წლის აგვისტოს პირველ ნახევარში, ბათუმის ნიკო ბერძენიშვილის ინსტიტუტის ეთნოლოგიისა და კულტურული ანთროპოლოგიის განყოფილების მიერ ორგანიზებული ეთნოგრაფიული ექსპედიციის დროს³³, ბეშუმსა და გოდერძის უღელტეხილის ზონაში³⁴. საველე მუშაობის პერიოდში ექსპედიციის დროს მოხდა ბეშუმის თითქმის ყველა სეზონური დასახლების შემოვლა და მათზე სათანადო მასალების შეგროვება, ცალკე-

³² ალპური დასახლება აჭარაში (გოდერძის უღელტეხილი - ბეშუმი), 2007

³³ ექსპედიციის შემადგენლობაში შედიოდნენ ისტორიის დოქტორები: ნაილა ჩელებაძე (ექსპედიციის ხელმძღვანელი), ჯემალ ვარშალომიძე (ხელმძღვანელის მოადგილე), თამილა ლომთათიძე, მანუჩარ ლორია, თენგიზ ვადაჭკორია (ოპერატორი) და ნოდარ ქამადაძე (მძღვანელი).

³⁴ სცენარის ავტორი და რედაქტორი ნოდარ კახიძე, რეჟისორი მანუჩარ ლორია, ოპერატორ-მემონტაჟე თენგიზ ვადაჭკორია.

ული ასაკობრივი და გენდერული ჯგუფის წარმომადგენლები-საგან. დეტალურად იქნა შესასწავლილი თანამედროვე რელიგიური ცხოვრება, ტრადიციული წეს-ჩვეულებანი და ტოლერანტობის დონე აჭარის ალპური დასახლების ზონაში. გადაღებული იქნა დიდძალი ფოტო (500 სურათი) და ვიდეომა-სალა (4 საათი.- კახიძე, 2007:159-160; ჩელებაძე, 2007:168-171).

ვიდეო მონიტორინგის შედეგად ნათლად ჩანს, რომ აჭა- რაში ალპური დასახლების ზონაში გამოიყოფა ერთდროულად სამი რელიგიის - წარმართობის, ქრისტიანობისა და ისლამი- სათვის დამახასიათებელი ელემენტები. შედეგად მივიღეთ რელიგიური სინკრეტიზმი, რომელიც ბეშუმში სხვადასხვა ფორმით დღესაც იჩენს თავს. მაგალითად წარმართული რელი- გიის კვალი ფართოდ შეინიშნება ხალხურ დღესასწაულებში, რომელთაგან ბევრი დღესაც დიდი პოპულარობით სარგებ- ლობს. მათ რიცხვს მიეკუთვნება „შუამთობა“, რომელიც ძირი- თადად გავრცელებულია ზემო აჭარაში, სადაც მესაქონლეობა წამყვან როლს თამაშობს. ამ დრესასწაულმა წარმოშობიდან დღემდე თავისებური ტრანსფორმაცია განიცადა. იგი ქრისტიანული და მუსლიმანური რელიგიის გადმონაშთებსაც შეიცავს. შუამთობა ძირითადად მესაქონლეობასთან დაკავშირე- ბული დღესასწაულია, რომელიც მთაში ყოფნის შუა პერიოდში (ძვ. სტილით აგვისტოს პირველი კვირა) ტარდება და ამიტომაც შუამთობა ეწოდება. თანამედროვე ეტაპზე ამ დღესასწაულის შემადგენელი ნაწილია სარძლოს გამორჩევა, ადრე შერჩეული სარძლოს მთაში მიპატიჟება, მათი ნათესავთა იაილებში გადაპატიჟება და გაცნობა. გართობა-სანახაობანი, სპორტული შეჯიბრებები: ჭიდაობა, დოდი, ხელის გადაწევა და ა.შ.(კახიძე, 1978: 9; Кахиძე, 2008; ეთნოგრაფიული ფილმი „ალპური დასახ- ლება აჭარაში, ბათუმი, 2007).

აჭარაში, ხშირ შემთხვევაში მეჩეთებს დასახლებულ პუნქტებში ყველაზე კარგი შენობები აქვს. რისი ერთ-ერთი ნათელი დადასტურებაა ჩვენს მიერ გადაღებული ბეშუმის, კერძოდ კატრიძირის მეჩეთი.

რელიგიური თვალსაზრისით საინტერესოა უშუალოდ კურორტ ბეშუმის დახასიათება. აქ გვხვდება როგორც ერთფეროვანი, ასევე რელიგიური თვალსაზრისით შერეული დასახლებები.

ბეშუმში მდებარეობს ზღვის დონიდან თითქმის 2000 მეტრ სიმაღლეზე, გოდერძის უღელტეხილის მიმდებარე ტერიტორიაზე და საკმაოდ ფართო არეალს მოიცავს. არსიანის ქედის გაყოფებით ნაწილობრივ თურქეთის ქართულ პროვინციებსაც ესაზღვრება. აქვეა აჭარის სხვადასხვა რაიონების მოსახლეობის კერძო დასასვენებელი სახლები. ბეშუმში პირობითად იყოფა საკურორტო ანუ „ღობის შიგნითა“ და „ღობის გარეთა“ ტერიტორიებად, თუმცა, დასავენებელი ზოლი საკურორტო ზონის გარეთაც მდებარეობს. „ღობის გარეთ“ ზონაშია განლაგებული მემთევრეთა სახლები ანუ იაილები (ჩელებაძე, 2007:168-160, ეთნოგრაფიული ფილმი „ალპური დასახლება აჭარაში, ბათუმი, 2007).

ღობის გარეთა ნაწილში დასახლებებში გვხვდება ძირითადად ერთი რელიგიის ისლამის წარმომადგენელთა კომპაქტური დასახლებები. ხოლო, ღობის შიგნით კი არის რელიგიური სიჭრელე და აქ ფუნქციონირებს მართმადიდებელი ეკლესიაც. სხვადასხვა რელიგიის წარმომადგენლები ბეშუმში ორივე ზონაში ერთმანეთის მიმართ არიან განწყობილნი ტოლერანტულად.

მონიტორინგის შედეგებმა გვიჩვენა, რომ წარმართული რელიგიის გადმონაშთები სხვადასხვა სახითაა შემორჩენილი აჭარაში. ეს ვლინდება არა მარტო რელიგიურ დღესასწაულებში, არამედ ხალხის ყოველდღიურ ცხოვრებაში. რამდენადაც აჭარაში მუსლიმანური რელიგია ეროვნულ ტრადიციებთან წინააღმდეგობაში არ იმყოფება, საქართველოს ცენტრალური ხელისუფლება და შესაბამისად ადგილობრივი ხელმძღვანელობაც ტოლერანტულ დამოკიდებულებას იჩენს ისლამისა და მისი დღესასწაულებისადმი. მეჩეთებში მუსლიმანურ დღესასწაულებზე დასწრება დღევანდელი ხელისუფლების რელიგიური პოლიტიკის შემადგენელი ნაწილია. ქრისტიან და მუსულმან ქართველებს შორის ღირებულებით პრიორიტეტებს შორის სხვაობა ძალზე მცირეა.

ვიდეომონიტორინგის მეშვეობით გროვდება დიდი რაოდენობით ისტორიულ-ეთნოგრაფიული მონაცემების შემცველი აუდიოვიზუალური მასალა. შესაბამისად ამ მასალების საფუძველზე შესაზღვრელია მომზადდეს სამეცნიერო ხასიათის ეთნოგრაფიული ფილმები. საილუსტრაციოდ მოკლედ დავახასიათებთ მირიან ხუციშვილის რამოდენიმე ფილმს.

მთიულეთ-გუდამაყარი. ფილმში ნაჩვენებია მთიულეთ-გუდამაყრის პეიზაჟები, მლეთის წმინდა გიორგის ეკლესია სოფ. გოგონაურსა და სოფ. ჩოხში, აგრეთვე ადგილობრივი ხატობა – დღეობანი. ფილმი იწყება საქართველოს სამხედრო გზის პეიზაჟებით, რასაც ცვლის ადგილობრივთა ტიპაჟების, სამეურნეო საქმიანობის, ზღვის დონიდან 1500 მეტრზე მდებარე გოგონაურთა სალოცავი ხატის, მსხვერპლთშეწირვის რიტუა-ლის, სოფ. მლეთის წმინდა გიორგის ეკლესიისა და ხალხმრა-ვალი დღესასწაულის ამსახავი კადრები. შემდეგ გადაღებულია ლომისის ჯვრის სალოცავი (მის შორიახლოს ადრექრისტიანული ბაზილიკაა აგებული) და ლომისობა მისთვის დამახასია-თებელი ყველა რიტუალით. ფილმი სოფ. ჩოხის ეკლესიისა და ამ სოფლის მცხოვრებთა სამეურნეო საქმიანობის ამსახავი კადრებით გრძელდება. გუდამაყარში კი გადაღებულია პირიმზე პირის ანგელოზის ხატისადმი მიძღვნილი დღეობა (ხატი ხევსურეთიდანაა წამობრძანებული~. ხატობაში საგანგებოდ ხევსურეთიდან გადმოსული მლოცველნიც მონაწილეობენ) და მსხვერპლთშეწირვის რიტუალი, რომელსაც ხევისბერი ხელმძღვანელობს. დასასრულ ნაჩვენებია დუშეთის რაიონის სოფ. ჩივწყაროში გამართული „მწყემსის დღისადმი“ მიძღვნილი თანამედროვე დღესასწაული – ჭიდაობა და ფოლკლორულ ანსამბლთა კონცერტი.³⁵

ყველიერი საქართველოში. ფილმში გადაღებულია უძველესი ქართული დღესასწაული უღეში, ვალეში, პატარა ჩაილურსა (საგარეჯოს რ-ნი) და მატანში (ახმეტის რ-ნი). ყველიერის დღესასწაული, როგორც წესი, იმართებოდა ადრე გაზაფხულზე, გრძელდებოდა ერთი კვირა და უსწრებდა ქრისტიანულ საგაზაფხულო დიდ მარხვას. ყველიერი არაქრისტიანული წარმოშობისაა, მაგრამ ეკლესიის მიერ არ იდევნებოდა და ყველა ოფიციალური მოძრავი ქრისტიანული დღესასწაულის მსგავსად აღდგომის მიხედვით გამოითვლებოდა. ყველიერის კვირაში ტარდებოდა ბერიკაობა-ყენობა, რომელიც სხვადასხვა სახით მთელ საქართველოში

35 ხუციშვილი მ.მთიულეთ-გუდამაყარი, შავ-თეთრი, 35 მმ. დაახლოებით 30 წთ., 1978.

იყო გავრცელებული. Kვირის ყოველ დღეს იმართებოდა რიტუალი, რომლის მიზანი იყო ზამთრის გაცილება და ახალი სამეურნეო წლის შეგება. მაშინ, როდესაც მრავალი სახალხო დღესასწაული საქართველოში სამუდამოდ მიივიწყეს, ბერიკაობა-ყენობა მისთვის ნიშანდობლივი მასობრივი თეატ- რალიზებული ხასიათის გამო დიდხანს შემორჩა როგორც ქარ- თველთა ტრადიციული ყოფის ერთ-ერთი კოლორიტული ელემენტი. ფილმში ნაჩვენებია, თუ როგორ ორგანულად ერწყმის თანამედროვე ყოფას ტრადიციული, როგორ ცდილობენ დღესასწაულის მონაწილენი არქაული ატრიბუტიკა და ანტურაჟი თანამედროვეობას მიუსადაგონ და გამოიყენონ მათ წინაშე მდგარი რეალური პრობლემების გადასაწყვეტად.³⁶

ხევსურეთი. ფილმში ძირითადად XX ს-ის 20-იანი წლების საარქივო მასალაა გამოყენებული და ნაჩვენებია: ხევსურთა ყოფაცხოვრება (გაკრეჭვა, პირის პარსვა), ხევსური მამაკაცებისა და ქალების პორტრეტები, მათი სამეურნეო საქმიანობა – ფარდაგის ქსოვა, კერვა, თიბვა, ხანჯლის გაჭედვა, ყველის ამოყვანა, ასევე ხევსურთა ტრადიციული კოსტიუმი, მიცვალებულის გარდაცვალების ორმოცის დღის აღნიშვნის რიტუალი – სალოცავში მისვლა, მიცვალებულის ცხენის მორთვა, კუდის დაწვნა, ადაპის აღსრულება, სოფ. გუდანის ჯვრის ხატის ნაგებობანი, ხატის `განძი~ (ხატისთვის შეწირული ნივთები), ხატისთვის ბავშვის `მიბარების~,

`სისხლით განათვლის~ რიტუალი, რის შემდეგ იგი მთელი ცხოვრების მანძილზე `ხატის ყმად~ ითვლებოდა და მას უნდა დამორჩილებოდა. გადაღებულია აგრეთვე შინაური ცხოველების ხატისთვის შეწირვა, სარიტუალო დოღი, რომელშიც რამდენიმე ათეული მხედარი მონაწილეობს,

`დროშის გაწყობა~ ხევისბრის მიერ (სახატე დროშის აუცილებელი ატრიბუტი მასზე დაკიდებული მცირე ზომის ზანზალაკებია.ზარი ქართველ მთიელთა რელიგიურ რიტუალში Mმიიჩნეოდა როგორც ღვთის მოვლინების, ასევე მავნე სულების განდევნის საშუალებად. ამიტომ დროშის ზანზალაკებს

---

36 ხუციშვილი მ. ყველიერი საქართველოში, შავ-თეთრი, 35 მმ. 30 წთ.,

1986—1988.

აჟდრიალებდნენ, როცა კი დროშა მონაწილეობდა საჯვარხატო რიტუალში). ფილმის შემდეგ კადრებში აისახა ხევსურთა საყოფაცხოვრებო და სამეურნეო ცხოვრება – მდინარეზე ცხენებით გადასვლა, ნალების დაჭედვა, ხევსურთა შეხვედრა, ფარიკაობა, ხვნა-თესვა, აგრეთვე სხვადასხვა სოფლის (არხოტი, მუცო, შატილი) პეიზაჟები, საცხოვრებელი და სამეურნეო ნაგებობანი. საიქიოს შესახებ აღმოსავლეთ საქართველოს მთიანეთში გავრცელებულ რწმენა- წარმოდგენებთანაა დაკავშირებული ფილმში შესული მიცვალებულისთვის ცხენის `შეწირვის~ ანუ `დაკურთხების~ წესი. ასეთ ცხენს, როგორც აღინიშნა, `სულის ცხენი~ ეწოდებოდა. მას მიცვალებულის დატირების რიტუალის დროს საგანგებოდ დაბანდნენ, გაწმენდნენ, ფაფარს დაუწნავდნენ, ფარჩის `საფაფრეს~ გაუკეთებდნენ, მრავალ მძივ-ღილს დააკერებდნენ, ძუას დაუწნავდნენ და ბოლოში ფერად ნაჭრებსაც შეაბამდნენ. შემდეგ ცხენს შეკაზმავდნენ, უნაგირის ტახტზე ანთებულ სანთელს დააკრავდნენ, მათრახს ჩამოჰკიდებდნენ და უნაგირზე ხურჯინს გადაჰკიდებდნენ, რომელშიც `მკვდრის საგზალი~ – პური და არაყი იყო ჩაწყობილი. მმიცვალებულის ტანსაცმელსაც თოფ-იარაღთან ერთად `სულის ცხენს~ გადაჰკიდებდნენ და ამგვარად მორთულ-მოკაზმულს დასაფლავების დღეს გარდაცვლილის თავთან დააყენებდნენ. `დაკურთხებული~ ცხენი დიდ როლს თამაშობდა მიცვალებულის წლისთავზე გამართულ სარიტუალო დოღშიც, რომლის ამსახავი კადრებიც ასევეა შესული ფილმში. ამ დროს მას კვლავ ზემოთ აღწერილი წესით მორთავდნენ და დოღში მონაწილე ცხენოსნებს წინ დაუყენებდნენ (უშუალოდ დოღში იგი არ მონაწილეობდა). დოღი მიცვალებულის სულის მოსახსენებელი რიტუალის ერთ-ერთი აუცილებელი კომპონენტი იყო და გარდაცვლილის დიდ პატივისცემად ითვლებოდა. ლოგორც წესი, იგი წლისთავზე იმართებოდა (იყო გამონაკლისიც, როდესაც დოღს დასაფლავების დღეს მართავდნენ). მასში ხუთი მხედარი მაინც მონაწილეობდა, თუმცა, რაც უფრო მეტ ცხენს გამოიყვანდნენ, ეს მით უფრო მეტი პატივის გამოხატვა იყო მიცვალებულისა და მისი ოჯახის მიმართ. დოღს უმართავდნენ როგორც გარდაცვლილ მამაკაცს, ისე ქალს. დოღში მონაწილე ცხენებს განსაკუთრებული გულმოდგინებით ამზადებდნენ: ძუა-ფაფარს

უწნავდნენ და ფერადი მძივებით რთავდნენ. დოღის ცხენებს უნაგირს არ ადგამდნენ (უნაგირითშეკაზმული მხოლოდ „სულის ცხენი“ იყო), მუცელზე ჰქონდათ სარტყელი ამოკრული, რათა თავდადმართში მხედრებს ხელი ჩაეჭიდათ. დოღში გამარჯვებულებს ჭირისუფალი სხვადასხვა ჯილდოს გადასცემდა: ძროხას, მოზვერს, ცხვარს, ფარდაგს, ხალიჩას, ზოგჯერ, ფულსაც. დოღს მთელი სოფელი ესწრებოდა. მისი დასრულების შემდეგ მხედრებს შეეგებებოდნენ, ცხენებს ჩამოართმევდნენ და მათთვის სპეციალურად გამოყოფილ ალაგს წაიყვანდნენ, სადაც მიცვალებულს დაალოცვინებდნენ. ფილმში ნაჩვენებია მაღალმთიანი ხევსურეთის მკვიდრთა არქაული ელემენტებით უხვად გაჯერებული ტრადიციული ყოფა და საქმიანობა, ორიგინალური ჩაცმულობა, წეს-ჩვეულებები, საცხოვრებელი და სამეურნეო ნაგებობანი. განსაკუთრებული ყურადღება ეთმობა სოფ. შატილის შუა საუკუნეების საცხოვრებელ- თავდაცვითს კომპლექსს, რომელიც ხალხური ხუროთმოძღვრების უნიკალური ნიმუშია (დაწვრ. იხ.: გოცირიძე, 2006).

ამრიგად, დასკვნის სახით ავთნიშნავთ, რომ ვიდეომონიტორინგი სავსე მუშაობის შედეგებით ახალი მეთოდიკაა, რომელიც საშუალებას იძლევა თანამედროვე ტექნიკური საშუალებებით მოხდეს ტრადიციული კულტურის ელემენტების ფიქსაცია. ვიდეომონიტორინგის საფუძველზე შესაძლებელია შეიქმნას ეთნოგრაფიული ფილმები. ყოველივე ერთობლივად შეინახავს უზარმაზარ აუდიოვიზუალურ ინფორმაციას ქართველი ხალხის სულიერი და ზოგადად ეთნოკულტურული მემკვიდრეობის შესახებ. ეს იქნება ფაქტურად კულტურული მემკვიდრეობის შესახებ აუდიოვიზუალური ინფორმაციის ბანკი, რომელსაც ექნება არა მხოლოდ მეცნიერულ-საცნობარო და მხარეთმცოდნეობითი, არამედ კომერციული და პრაქტიკულ-გამოყენებითი მნიშვნელობაც.

დამოწმებული ლიტერატურა და წყაროები:

1. ეთნოგრაფიული ფილმი „ალპური დასახლება აჭარაში, ბათუმი, 2007.
2. გოცირიძე ვ., მახარაძე ი. საქართველოს ეროვნული მუზეუმის კინოფონდი, თბილისი, 2006.
3. კახიძე ნ. ნიკო ბერძენიშვილის ინსტიტუტის ეთნოლოგიისა და კულტურული ანთროპოლოგიის განყოფილების 2007 წლის სამეცნიერო კვლევითი მუშაობის ანგარიში.- ნბი, სამხრეთ-დასავლეთ საქართველოს ეთ-ნოლოგიის პრობლემები ,I, ბათუმი, 2007;
4. კახიძე ნ. ეთნოგაფია და ფოლკლორი ძველი და ახალი ტრადიციების შესწავლის სამსახურში.- სამხრეთ-დასავლეთ საქართველოს ყოფა და კულტურა, VI, თბ., 1978: 9;
5. ლორია მ., ლომთათიძე თ. ტრადიციული კულტურის ვიდეომონიტორინგი და ეთნოგრაფიული ტურიზმი:ნიგაზეული.- ტურიზმი:ეკონომიკა და ბიზნესი, ბათუმი, 2011.
6. ხუციშვილი მ. ყველიერი საქართველოში, შავ-თეთრი, 35 მმ. 30 წთ., 1986–1988.
7. ხუციშვილი მ.მთიულეთ-გუდამაყარი, შავ-თეთრი, 35 მმ. დაახლოებით 30 წთ., 1978.
8. ჩელებაძე ნ., ვარშალომიძე ჯ. ეთნოგრაფიული ექსპედიცია ბემუმში.- ნბი, სამხრეთ-დასავლეთ საქართველოს ეთნოლოგიის პრობლემები ,I, ბათუმი, 2007.
9. Кахидзе Н., Лория М. Видео мониторинг альпийского поселения в Аджарии.- Тезисы докладов участников I Всероссийской конференции «Многонациональная Россия: этнология и киноантропология, Екатеринбург, 2008-<http://ethno-bs.ru/other/262/> аview_b1 8620.

The videomonitoring of spiritual-cultural elements and the
Georgian ethnographical films

Video-monitoring is relatively new method of field work, which gives opportunities with technical equipment to fixed traditional cultural elements. On basis of video-monitoring it will be possible to create ethnographic films. All together will vast audiovisual information of spiritual and ethnocultural heritage of Georgian people. This will be actually the bank of audio-visual information of cultural heritage, which will not be only scientific-reference and local lore but also commercial and practical-applied significance.